



เลขที่.....

ประโยคประถมศึกษาชั้น[ ]ตรี [ ]โท [✓]เอก ช่วงชั้น [✓]ประถม [ ]มัธยม [ ]อุดม  
วิชา...เรียงความแก้กระทู้ธรรม.....

สอบในสนามหลวง

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

อุปมาพราตนา โทถ สจิตตมณฺรูกุชถ

ทศุคา อุทฺธรรตตฺตานํ ปงฺเก สนฺโนว กุณฺชโร.

ท่านทั้งหลาย จงยินดีในความไม่ประมาท คอยรักษาจิตของตน

จงถอนตนขึ้นจาก หล่ม เหมือนช้างที่ตกหล่มถอนตนขึ้น ฉะนั้น.

(ย่อหน้า ๑ นิ้ว) บัดนี้ จักได้อธิบายขยายความแห่งพุทธศาสนสุภาษิตที่ยกขึ้นเป็นบทเบื้องต้นนั้นเพื่อเป็น

แนวทางแห่งการศึกษาและแนวทางแห่งการปฏิบัติ โดยสมควรแก่อัธภาพและธรรมเป็นลำดับไป

(ย่อหน้า ๑ นิ้ว) ดำเนินความว่า



สมดังสุภาชิตที่มาใน สุตตันตปิฎก สยุดตนิคาย มหาวารวรรค ว่า

อตตนา หิ อตตโน นาโถ โภ หิ นาโถ ปโร สียา

อตตนา หิ สุนฺเตน นานํ ลภติ ทูลลภํ.

ตนแล เป็นที่พึงของตน คนอื่น ใครเล่า จะเป็นที่พึงได้

ก็บุคคลมีตนฝึกดีแล้ว ย่อมได้ที่พึงที่ไดยาก.

(ย่อหน้า ๑ นี้)

**อธิบายความว่า** ที่พึง คือสิ่งที่เราต้องพึ่งพาอาศัยเพื่อช่วยพยุงให้เกิดความสุข ความเจริญแก่ตน

หรือเพื่อบรรเทาความทุกข์ ความเดือดร้อนที่จะเกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นแล้วให้เบาบางลงที่พึงนี้สามารถจำแนก

เป็น ๒ ประเภท คือ ๑)ที่พึงภายนอก เช่น บิดา มารดา ญาติพี่น้อง เทพยดา มิตรสหาย ทรัพย์สินเงินทองฯลฯ

๒)ที่พึงภายใน คือความดีของตัวเองใจความก็คือ การตั้งตนฝึกฝนอบรมตนให้ตั้งอยู่ในหลักธรรมคำสอนของ

พระพุทธศาสนาการพึ่งตนเองที่ถูกต่อนั้น พระพุทธเจ้าทรงวางหลักเอาไว้ ๓ ประการ คือเว้นจากความชั่ว ๑

ทำความดีให้ถึงพร้อม ๑ และทำใจของตนให้ผ่องใส ๑ ซึ่งก็ได้แก่ การตั้งตนอยู่ในศีล สมาธิ ปัญญา นั้นเอง

จริงอยู่ คนเรานั้นต้องพึ่งพาอาศัยคนอื่นบ้างในการทำงานการเลี้ยงชีพ เช่น ต้องอาศัย บิดา มารดา เลี้ยงดู

อาศัยครูอาจารย์ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้ เป็นต้น แต่ที่พึงเหล่านั้นก็พึ่งได้ชั่วคราว พึ่งได้เป็นบางเวลา และพึ่งได้

แต่เฉพาะชาตินี้เท่านั้น ไม่อาจพึ่งได้ตลอดกาลส่วนที่พึงคือ ความดี ที่เราได้หมั่นฝึกฝนอบรมให้เกิดมีขึ้นในใจ

ตามหลักของศีล สมาธิ ปัญญา ย่อมเป็นที่พึ่งให้ประสพความสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า เมื่อฝึกในอบรมใจตนให้

ยิ่งยวดแล้วย่อมบรรลุถึงพระนิพพานดับทุกข์ทั้งปวงได้ ซึ่งถือว่าเป็นที่พึ่งที่บุคคลได้โดยยากเป็นพุทธวิจนะ ที่ล้ำ

ค่ายิ่ง ถ้าพิจารณาและลงมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจริงจังแล้ว จะรู้เองว่า ธรรมะข้อนี้ มีคุณค่ามหาศาลทีเดียว



สมดังสุภาวิตที่มาใน ขุททกนิกาย ชาตก จตฺกนิปาต ว่า

อเทยเยสุ ททํทานํ เทยเยสุ นปฺปเวจฺจติ

อาปาสุ พฺยสนํ ปตฺโต สหายํ นาธิคจฺจติ.

ผู้ใดให้ทานในบุคคลที่ไม่ควรให้ ไม่ให้ในคนที่ควรให้

ผู้นั้นถึงความเสื่อมเพราะ อันตราย ย่อมไม่ได้สหาย.

(ย่อหน้า ๑ นี้)

**อธิบายความว่า** ผู้ใดทำบุญให้ทานกับบุคคลที่ไม่ควรให้ แต่ไม่ให้กับบุคคลที่ควรให้ ผู้นั้นเวลามี

อันตรายจะไร้สหายที่พึ่งอันประเสริฐ คือ จะไม่มีกัลยาณมิตรที่เป็นที่พึ่งได้จริง จะพบแต่มิตรปฏิรูป (มิตรเทียม)

เอาเป็นที่พึ่งแท้จริงไม่ได้ นี่เป็นความหมายอย่างหนึ่งแต่ถ้าผู้รู้จักทำบุญให้ทานกับคนที่ควรทำหรือคณะบุคคล

ที่ควรทำไม่จำเป็นต้องทำในบุคคลหรือคณะที่ไม่ควรทำ เวลาอันตรายแล้ว ผู้ที่ทำความถูกต้องย่อมได้สหายอัน

ประเสริฐ กล่าวคือ จะได้กัลยาณมิตรแท้เป็นสหายที่พึ่งได้จริง แต่ถ้าทำผิด คือ ให้ทานกับบุคคลที่ไม่ควรให้

และไม่ให้กับบุคคลหรือคณะที่ควรให้ เวลาอันตรายไม่ได้ที่พึ่งอันประเสริฐ นี่เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าที่

มีอยู่ บางท่านอาจเข้าใจว่า ให้ทานไม่ควรเลือกให้ ขึ้นชื่อว่าทานไม่ว่าจะให้แก่สรรพสัตว์ใดก็ตาม ย่อมได้ผล

เป็นบุญทั้งสิ้น แต่ผลที่ได้มานั้นจะเป็นผลแต่ในทางรุ่งเรืองเสมอไปนั้น ไม่ใช่อย่างนั้น เช่น บุคคลที่ทำทานกับ

บุคคลหรือคณะบุคคลที่เป็นพาลชน หรือมีจิตใจที่เป็นพาล (คำว่า “พาล” แปลว่า อ่อน หมายถึงสติปัญญาอ่อน)

ก็ได้แก่ ผู้ประพฤตินิสิต ทุศีล เป็นต้น แม้ผลบุญจะส่งมาให้เป็นความเจริญรุ่งเรือง เป็นโภคทรัพย์ แต่โภค

ทรัพย์นั้นเมื่อได้รับเข้ามาแล้วกลับกลายเป็นโภคทรัพย์ที่นำมาซึ่งความเดือดร้อน บุญนั้นได้ แต่ได้บุญที่คละคล้า

ด้วยบาปของปฏิภาหคคือบุคคลผู้รับ ให้ผลมาเป็นทรัพย์ากรที่กลับกลายมาสร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเอง



สมดังสุภาชิตที่มานิ ชุททกนิกาย เภรคาถา ว่า

อนนโท พลโท โหติ วตถโท โหติ วณณโท

ยานโท สุขโท โหติ ทิปโท โหติจกขุโท.

ผู้ให้ข้าว ชื่อว่าให้กำลัง ผู้ให้ผ้า ชื่อว่าให้ผิวพรรณ

ผู้ให้ยานพาหนะ ชื่อว่าให้ความสุข ผู้ให้ประทีปโคมไฟ ชื่อว่าให้จักขุ.

(ย่อหน้า ๑ นิ้ว)

**อธิบายความว่า** ชุมทรัพย์คือบุญนั้น อำนาจผลที่น่าปรารถนาทุกอย่างแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย

เทวดา และมนุษย์ปรารถนานักซึ่งผลที่น่าพอใจใดๆ อิฐผลทั้งหมดนั้น อันบุคคลย่อมได้ด้วยบุญนิธินี้" ทุกชีวิต

ต้องการความสุข ไม่ว่าจะเป็ความสุข ระดับใดก็ตาม ผู้ให้อาหาร ชื่อว่าให้กำลัง อັสภาพของคนเรานั้น จะดำรง

อยู่ได้ก็ต้อ อาศัยอาหาร ขาดอาหารแล้วชีวิตไม่อาจดำรงอยู่ได้ แมื่บุคคลจะมีรูปร่างใหญ่โตแข็งแรง มีกำลังมาก

ปานใด หากไม่ได้รับประทานอาหาร ร่างกายก็ขาด กำลังส่วนบุคคลผู้มีกำลังน้อย ถ้าได้รับประทาน อาหาร

บริบูรณ์แล้ว ย่อมมีกำลังขึ้นมาได้ ดังนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า "ผู้ให้อาหาร ชื่อว่าให้กำลัง" ผู้ให้ผ้า ชื่อว่า

ให้วรรณะ บุคคลแม้จะมีผิวพรรณดี มีรูปร่างเพียงไร หากแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่สกปรก ขาดรุ่งริ่ง ย่อมไม่น่าดู ทั้ง

ยังน่าเกลียดและถูกเหยียดหยามได้ ดังนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า "ผู้ให้ผ้า ชื่อว่าให้วรรณะ" ผู้ให้

ยานพาหนะ ชื่อว่าให้ความสุข บุคคลที่เดินทางไกล บางครั้งอาจพบกับความ ยากลำบากจากถนนหนทางที่

ขรุขระเป็นหลุมเป็นบ่อบ้างต้อเผชิญกับแสงแดดหรือลมแรงบ้าง สิ่งต่าง ๆ หรือสะพานไว้ให้ ผู้นั้นย่อม ได้ชื่อ

ว่าให้สิ่งที่ช่วยอำนวยความสะดวก คือ ให้ความสุข พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า "ผู้ให้ยานพาหนะ ชื่อว่าให้

ความสุข" ผู้ให้ประทีปโคมไฟ ชื่อว่าให้จักขุ บุคคลทั้งหลาย แมื่มีดวงตาก็ไม่สามารถมองเห็นในที่มืดได้ ต่อเมื่อมี

ประทีปโคมไฟให้แสงสว่าง จึงสามารถมองเห็นทุกสิ่งทุกอย่างได้ตามความ ปรารถนาได้ ผู้ให้ที่พักอาศัย



(ย่อหน้า ๑ นี้)

สรุปความว่า

สมดังกระทู้พุทธภษิตที่ยกไว้เป็นนิเชบตอเทศ ฌ เป็องตั้นนั้ ว่า

อปปมาทรรตา โทถ สจิตตมณูรกุขถ

ทุคคา อุตุทธธตตานิ ปงเก สนโนว กุณฺชโร.

ท่านทังหลาย จงยินดีในความไม่ประมาท คอยรักษาจิตของตน

จงถอนตนขึ้นจาก หล่ม เหมือนช้างที่ตกหล่มถอนตนขึ้น ฉะนั้น.

ตั้งพรรณนามาด้วยประการฉะนี้



สมดังสุภาชิตที่มาใน ขุททกนิกาย ธรรมบท ว่า

สุสุขิ วัต ชีวาม เวรินสุ อเวรีโน

เวรีนสุ มนุสเสสุ วิหาราม อเวรีโน

ในหมู่มนุษย์ผู้มีเวรกัน เราเป็นผู้ไม่มีเวรอยู่ ในหมู่มนุษย์

ผู้มีเวรกัน เราเป็นผู้ไม่มีเวรอยู่ เราจึงเป็นอยู่อย่างเป็นสุขดีหนอ.

(ย่อหน้า ๑ นี้)

อธิบายความว่า การรักษาศีลให้บริสุทธิ์ เป็นที่มั่นใจในศีลของตนก็ต้องอาศัยปัญญา ปัญญาเป็น

เครื่องชำระศีลให้บริสุทธิ์ ศีลนั้นแม้จะเป็นเลิศ ทำให้ปลอดเวรปลอดภัย มีความสุขกายสุขใจได้ ก็อยู่ในระดับ

ของศีลเท่านั้น เพราะศีลเป็นเพียงเบื้องต้น เป็นเครื่องป้องกัน กำจัดได้เฉพาะกิเลสอย่างหยาบ มีทุจริตทาง

กาย ทางวาจา ปิดกั้นทุกติภูมิ เปิดทางนำไปสู่ทุกติภูมิเท่านั้นศีลเป็นเครื่องอบรมจิตเบื้องต้น ทำจิตให้มีหลัก

หนักแน่นเป็นสมาธิที่จะดำเนินไปสู่ระดับสูงยิ่งๆ ขึ้นไป ผู้มีศีลสมบูรณ์ มีสมาธิ มีปัญญาพอประมาณ เป็นผู้

ทรงไว้ซึ่งอริยคุณขั้นสูงสุด คือพระอรหันต์ ปัญญาจึงเป็นคุณขั้นอุดม สามารถกำจัดกิเลสอาสวะทั้งอย่างหยาบ

อย่างละเอียดให้หมดสิ้นไป ไม่มีส่วนเหลือ เมื่อกล่าวถึงความชนะกันแล้ว ผู้ที่กำจัดกิเลสของตนได้ ไม่ตกอยู่

ภายใต้อำนาจของกิเลส ไม่ถูกกิเลสฉุดคร่าพาไป ผู้นั้นชื่อว่า เป็นผู้ชนะตนเอง ผู้ที่ชนะตนเองได้ ได้ชื่อว่าเป็น

จอมแห่งผู้ชนะ ความข้อนี้อธิบาย ในบทเหล่านั้น บทว่า "สุสุขิ" ได้แก่ สบายดี คำนี้ ตรัสอธิบายไว้ว่า

คฤหัสถ์ เหล่าใด ยังความเป็นอยู่แห่งชีวิต ให้เกิดขึ้น ด้วยความสามารถแห่งกรรม มีการตัดที่ต่อ เป็นต้น.

ก็หรือ บรรพชิตทั้งหลาย ความเป็นไปแห่งชีวิต ให้เกิดขึ้น ด้วยความสามารถแห่งกรรม มี เวชกรรม เป็นต้น

ย่อมกล่าวว่า "พวกเรายอมเป็นอยู่สบาย" ดังนี้. ในพวกมนุษย์ ผู้มีเวรกัน ด้วยเวร ๕ พวกเราเป็นผู้ไม่มีเวร.

ในพวกมนุษย์ ผู้มีความกระสับกระส่าย ด้วยกิเลส พวกเรา ไม่มีความกระสับกระส่าย เพราะไม่มีกิเลส.

พวกมนุษย์ ขวนขวายในการแสวงหากามคุณพวกเรา ไม่มีการขวนขวาย เพราะไม่มีการแสวงหาเบญจกามคุณ

นั้น. เราเท่านั้นยอมอยู่เป็นสุขดีหนอ กว่าคฤหัสถ์และบรรพชิตเหล่านั้น.



เลขที่.....

ประโยคธรรมศึกษาชั้น[ ]ตรี [ ]โท [✓]เอก ช่วงชั้น [✓]ประถม [ ]มัธยม [ ]อุดม  
วิชา...เรียงความแก้กระทู้ธรรม....

สอบในสนามหลวง

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

นตฺถิ อตฺตสมํ เปมํ นตฺถิ ธญฺญสมํ ฐนํ

นตฺถิ ปญฺญาสมา อาภา วุญฺจฺจิ เว ปรมมา สรา.

สิ่งที่รัก (อื่น) เสมอด้วยตนไม่มีทรัพย์ (อื่น) เสมอด้วยข้าวเปลือกไม่มีแสงสว่าง

(อื่น) เสมอด้วยปัญญาไม่มี ผนแล เป็น สระอย่างยิ่ง

(ย่อหน้า ๑ นิ้ว)

บัดนี้ จักได้อธิบายขยายความแห่งพุทธศาสนสุภาษิตที่ยกขึ้นเป็นบทเบื้องต้นนั้นเพื่อเป็น

แนวทางแห่งการศึกษาและแนวทางแห่งการปฏิบัติ โดยสมควรแก่อัตภาพและธรรมเป็นลำดับไป

(ย่อหน้า ๑ นิ้ว)

ดำเนินความว่า คนเราทุกคนมีความรัก รักพ่อรักแม่ รักพี่รักน้อง รักเพื่อน รักสารพัดรัก แต่ความรัก

ทั้งหมดทั้งปวงที่กล่าวมา ก็ยังไม่เทียบเท่า รักตัวเองทุกคนรักตัวเองทั้งนั้น รักตัวเองนะครับ ไม่ใช่เห็นแก่ตัว ทุกคน

รักตัวเอง ทุกคนปรารถนาความสุขให้ตัวเอง ทุกคนปรารถนาความเจริญให้ตัวเองทุกคนรักตัวเอง และความรัก

ตัวเองนี้แหละ ที่อยู่เหนือความรักทั้งปวง แต่เมื่อรักตัวเองแล้ว ได้ดูแลรักษาตัวเองอย่างถูกต้องแล้วหรือยัง อันนี้

เป็นข้อที่ต้องพิจารณาเมื่อเรารักตัวเอง ปรารถนาความสุขความเจริญให้กับตัวเอง สิ่งที่เราควรทำก็คือ พาตัวเองทำ

แต่สิ่งที่ดี ๆ เพื่อให้มีสิ่งดี ๆ เข้ามาหาตัวเอง และ พาตัวเองออกจากสิ่งชั่ว ๆ อย่าพาตัวเองทำกรรมชั่วพวกเรา

รู้อยู่แล้วว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” คือถ้าเราทำกรรมดี เราจะได้รับผลดี และถ้าทำกรรมชั่ว เราก็จะได้รับผลชั่ว



สมดังสุภาชิตที่มาใน **สุดตันตปิฎก สยุตตนิกาย มหาวารวรรค** ว่า

มนาปทายี ลมเต มนาปี อคคสส ทาทา ลมเต ปุนคค์

วรสส ทาทา วรลามิ จ โหติ เสฎฐนทโท เสฎฐมเปติ ฐานํ.

ผู้ให้ของชอบใจ ย่อมได้ของชอบใจ ผู้ให้ ของเลิศ ย่อมได้ของเลิศ

ผู้ให้ของดี ย่อมได้ของดี ผู้ให้ของประเสริฐ ย่อมถึงฐานะอันประเสริฐ.

(ย่อหน้า ๑ นี้)

**อธิบายความว่า** วงใจที่มีสุขที่สุด คือ ดวงใจของผู้ให้การให้ทำให้ใจเบิกบานกว้างขวางการให้ทำ

ให้ใจผ่องแผ้วผ่องใส การให้ในสิ่งใดทำให้เราได้ในสิ่งนั้น ให้ของชอบใจย่อมได้ของชอบใจ เพราะดวงใจมีของชอบ

มอบของชอบ ความชอบใจจึงสถิตแนบแน่นในใจตลอดเวลา มีพลาณภาพดึงดูดของชอบใจได้เสมอ ให้ของเลิศ

ย่อมได้ของเลิศ เพราะดวงใจมีของเลิศ มอบของเลิศ ความเลิศจึงสถิตแนบแน่นในใจตลอดเวลา มีพลาณภาพ

ดึงดูดสิ่งที่เลิศได้เสมอ ให้ของดีย่อมได้ของดี เพราะดวงใจมีของดี มอบของดี ความดีจึงสถิตแนบแน่นในใจ

ตลอดเวลา มีพลาณภาพดึงดูดสิ่งที่ดีได้เสมอ ให้ของประเสริฐย่อมถึงฐานะอันประเสริฐ เพราะดวงใจมีของ

ประเสริฐ มอบของประเสริฐ ความประเสริฐจึงสถิตแนบแน่นในใจตลอดเวลา มีพลาณภาพดึงดูดสิ่งประเสริฐได้

เสมอ จิตใจแห่งผู้ให้จึงมีสุขนิรันดร์ ในการเดินทางไกล เราจำเป็นจะต้องมีเสบียงติดตัวไป เพื่อหล่อเลี้ยงสังขาร

ให้ดำรงอยู่ได้ ไม่ว่าจะเป็นการเดินทางในโลกนี้ ในโลกหน้า หรือแม้กระทั่งไปสู่อายตณนิพพานย่อมต้องมีเสบียง

คือ บุญ ไหว้หล่อเลี้ยงกายและใจ บุญจะช่วยชำระใจของเราให้ใสสะอาดบริสุทธิ์ และเป็นเครื่องดึงดูดความสุข

ความสำเร็จในชีวิต บุญเกิดจากการบำเพ็ญบุญกิริยาวัตร ๑๐ แต่ทางมาแห่งบุญ โดยย่อ คือ การทำทาน รักษา

ศีล และเจริญภาวนา ชีวิตการสร้างบารมีของเราจะได้ไม่ผิดพลาด มีแต่ความปลอดภัย และประสบชัยชนะ





สมดังสุภาซิตที่มาใน ขุททกนิกาย ธรรมบท ว่า

อปปมาทรโต ภิกขุ ปมาเท ภยทสฺสี วา

อภพฺโท ปรีหานาย นีพพานสฺเสว สนฺติเก.

ภิกษุยินดีในความไม่ประมาท หรือเห็นภัยในความประมาท

เป็นผู้ไม่ควรเพื่อจะเสื่อม (ชื่อว่า) อยู่ใกล้พระนิพพานทีเดียว.

(ย่อหน้า ๑ นี้)

**อธิบายความว่า** ความประมาทเป็นมหันตภัยร้ายที่มักเริ่มต้นจากสิ่งเล็กน้อยที่คนเรามักมองข้าม

อย่าคิดว่าเล็กน้อย อย่าคิดว่าไม่เป็นไรรู้อะไรเล็กๆ เชื้อไฟเพียงนิด ยาพิษเพียงหยดคร่าชีวิตคนมานับไม่ถ้วนความ

ประมาทแม้นิดเดียว อาจเพียงวินาทีเดียวก็สามารถทำลายสิ่งต่างๆ มานักต่อนักแล้วความประมาทจึงเป็นทาง

เสื่อม เป็นสิ่งที่พึงหลีกเลี่ยงหนีความไม่ประมาทเป็นเกราะคุ้มครองภัยความไม่ประมาทเป็นของขวัญขึ้นพิเศษความไม่

ประมาทเป็นยาครอบจักรวาลขนานแท้ความไม่ประมาทเป็นทางไม่เสื่อมผู้ไม่ประมาทเป็นผู้ไม่เสื่อมผู้ไม่ประมาท

เป็นผู้ไม่ไกลจากความเจริญผู้ไม่ประมาทเป็นผู้ใกล้พระนิพพานอันเป็นบรมสุขดังนั้นเราจึงควรเห็นภัยในความ

ประมาทและยินดีในความไม่ประมาทเถิด ความไม่ประมาท คือ การมีสติกำกับตัวอยู่เสมอ ไม่ว่าจะคิด จะพูด

จะทำอะไรๆ ไม่ยอมถลาลงไปในทางที่เสื่อม และไม่ยอมพลาดโอกาสในการทำความดี ตระหนักดีถึงสิ่งที่ต้องทำ

ถึงกรรมที่ต้องเว้นใส่ใจสำนึกอยู่เสมอในหน้าที่ ไม่ปล่อยปละละเลย กระทำอย่างจริงจังและดำเนินรุดหน้า

ตลอดเวลา ความไม่ประมาทเป็นคุณธรรมที่สำคัญยิ่ง กล่าวได้ว่าคำสอนในพุทธศาสนาทั้งหมด เมื่อสรุปแล้ว

ก็คือสอนให้เราไม่ประมาท ดังจะเห็นได้จากปัจฉิมโอวาทของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือ “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย

บัดนี้เราจักเตือนเธอทั้งหลาย สังขารทั้งหลายเป็นของไม่เที่ยง มีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา จงไม่ประมาทเถิด”



สมดังสุภาชิตที่มาใน ขุททกนิกาย ธรรมบท ว่า

อปปมตตา สติมนโต สุสีลา โทถ ภิกขโว

สุสมาทิตสงกปปา สจิตตมนุรูกขถ.

ภิกษุทั้งหลาย ! พวกเธอจงเป็นผู้ไม่ประมาท มีสติ

มีศีลดีงาม ตั้งความดำริไว้ให้ดี คอยรักษาจิตใจของตน.

(ย่อหน้า ๑ นิ้ว)

**อธิบายความว่า** คำว่า ความไม่ประมาท ในพุทธสุภาชิตนี้คือ ความเป็นอยู่อย่างไม่ขาดสติ หรือ

ความเพียรที่มีสติเป็นเครื่องเร่งเร้าและควบคุม ได้แก่การดำเนินชีวิตโดยมีสติเป็นเครื่องกำกับความประพฤติ

ปฏิบัติและการกระทำทุกอย่าง ระมัดระวังตัวไม่ยอมถลำลงไปทางเสื่อม ไม่ควรประมาทเพราะว่าชีวิตของสัตว์

เราเขาไม่แน่นอน อาจจะตายในวันนี้ พรุ่งนี้ ปีนี้หรือปีหน้าก็ได้ถ้าเป็นฆราวาสก็รีบเร่งทำบุญให้ทานรักษาศีล ๕

ศีล ๘ ตามกำลังความสามารถ ถ้าเป็นบรรพชิตนักบวชก็ควรศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยให้มากด้วยความ

เคารพ เจริญเมตตาภาวนาตามความสามารถของตน ชื่อว่าเป็นผู้ไม่ประมาท เพราะว่าถ้าบุคคลรักษาจิตให้

เป็นไปในทางที่ดีแล้วกายวาจาก็ดีไปด้วย คือหมั่นอบรมบ่มจิตให้คิดถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ให้ตั้งอยู่ใน

กุศลธรรม เห็นว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ส่วนคำว่า ถอนตนขึ้นจากหล่ม ได้แก่กิเลสคือเครื่องทำใจให้เศร้าหมอง

ได้แก่โลภ โกรธ หลง พระพุทธองค์ทรงถอนจิตจากกิเลสเหล่านี้ ถึงแม้ว่ายังถอนไม่ได้ในวันเดียวก็ให้พยายาม

ถอนทีละเล็กทีละน้อย ในที่สุดก็จะหมดไปเอง เข้าสู่มรรคผลนิพพานอันเป็นบรมสุขสุดยอดสูงสุดในทาง

พระพุทธศาสนา ซึ่งผู้มีปัญญาทั้งหลายท่านมีปกติดำเนินในความไม่ประมาทฉะนั้นบุคคลผู้มีปัญญาสามารถใช้

ปัญญาเป็นเครื่องดำรงชีวิตของตนให้ตัวอย่าง หมวดไม่ประมาทปราศจากเวรภัยได้คือสามารถสร้างเกาะที่น้ำ

หลากมาท่วมไม่ได้ คำว่า เกาะ คือพระอรหัตตผลได้ชื่อว่าเป็นที่พึ่งของบุคคลผู้เที่ยวไปในมหาสมุทร



(ย่อหน้า ๑ นี้)

สรุปความว่า

สมดังกระทู้พุทธภาษิตที่ยกไว้เป็นนิเชบพทุเทศ ณ เบื้องต้นนั้น ว่า

นตถิ อตตสมํ เปมํ นตถิ ฌญญสมํ ฌนํ

นตถิ ปญญาสมา อาภา วุญฺฐิ เว ปรมา สรา.

สิ่งที่รัก (อื่น) เสมอด้วยตนไม่มีทรัพย์ (อื่น) เสมอด้วยข้าวเปลือกไม่มีแสงสว่าง

(อื่น) เสมอด้วยปัญญาไม่มี ฝนแล เป็น สระอย่างยิ่ง

ดังพรรณนามาด้วยประการฉะนี้